

COSINZEANA

REVISTĂ · ILUSTRATĂ · BILVNARĂ

ABONAMENTUL:

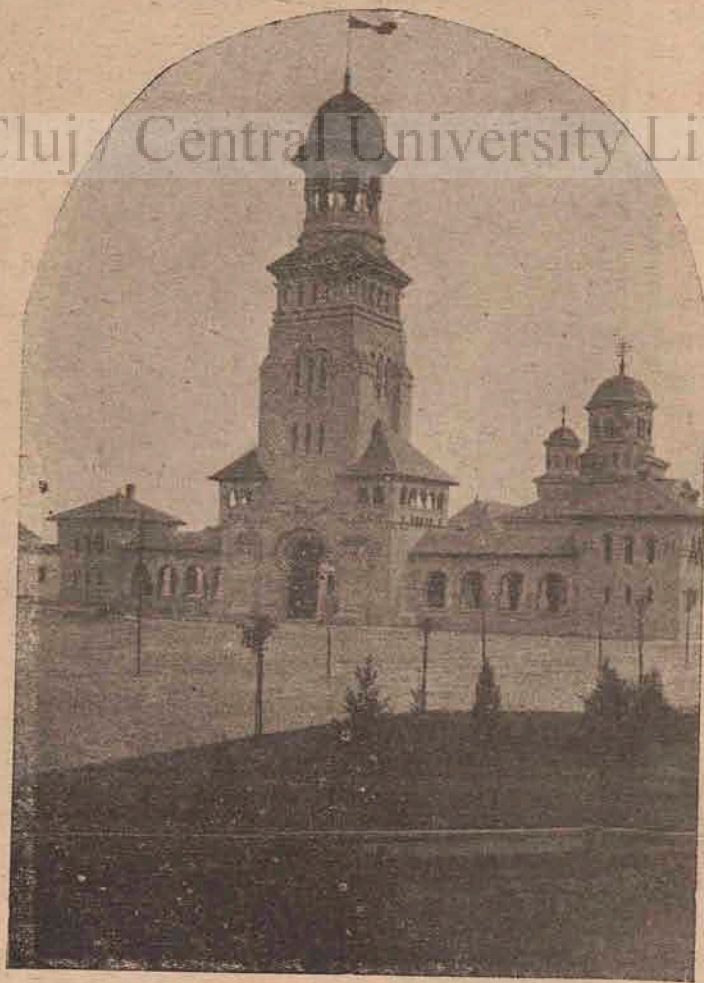
PE UN PĂTRAR DE AN Lei 25.—
PE JUMĂTATE DE AN Lei 50.—
ÎN STREINĂTATE 1 AN Lei 160.—
PREȚUL UNUI EXEMPLAR Lei 4.

DIRECTOR:

DR SEBASTIAN BORNEMISA
REDACȚIA, ADMINISTRAȚIA ȘI TIPOGRAFIA
CLUJ, PIATA CUZA VODĂ Nr. 16.
ANUL VI. Nr. '19 © 15 Oct. 1922.

SFINȚIREA CATEDRALEI DELA ALBA-IULIA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In prajma încoronării

— Aspectul Alba-Iuliei. — Catedrala. — Sfințirea ei. — Ultimele pregătiri. —

Ca orice eveniment mare și culminant, Incoronarea dela Alba-Iulia își are accentele sale precursorii, a căror vibrație devine zi cu zi tot mai impetuoasă și înfrigurată în drumul spre apogeu, până ce, Dumineca viitoare, toate frecățele acestea se vor încrucișa în centrul comun, dând naștere celei mai grandioase armonii, aceea a extazului împlinirii scopului. Iar extazul e o stare când nu mai dorești nimic, ci numai savurezi și deschizi porțile simțurilor înaintea năvalei de mai înainte pregătite, a plăcerii absolute.

În această stare de extaz va ajunge Alba-Iulia Dumineca ce vine, în 15 Octomvrie. Iar până atunci, orașul Incoronării fierbe și se sbuciumă, și așa l-am și găsit Duminecă în 8 Octomvrie, în ziua sfințirii catedralei:

Cum sosești în gara Alba-Iulia, curată ca paharul, te întâmpină un comisar de poliție care-ți cere și-ți citește cu atenție legitimațiile, apoi îți dă învoirea de a te duce în oraș, unde la tot pasul întâlnești polițiști și soldați cu baionetele lor lungi și subțiri în vârful armei. Imediat trebuie să te prezinți la unul din foarte numeroasele servicii speciale de siguranță „ad-hoc“, de unde ți-se va elibera un permis de liberă circulație în oraș, până la porțile cetății. Pentru a intra în cetate trebuie un permis special, iar pentru a lua parte la serbările sfințirii catedralei, unul și mai special, cu prevederea anume scrisă că ai voie să intri în biserică, din învoirea, dificilă de obținut, a prefectului poliției.

În sfârșit, odată pătruns în

Aceea, care a simțit mai adânc decât oricine durerile soldatului și a căutat să-i aline suferința.

cetate (o adevărată cetate a liniștei, unde tăcerea nu e întreruptă decât de vuietul vre-unui automobil oficial care aleargă nebun de grăbit), — odată dar' trecut pe sub celula închisorii lui Horia și pe sub statuia de

piatră găurită de vreme, a lui Carol VI (care ambele se găsesc în corpul porții de intrare), te simți sigur și uiți formalismele administrative, căci peste crestele caselor îți apare vârful turlei clopotniței, pe care fâl-

fâe un steag regal tot atât de nou ca și țiglele, în formă de solzi roșii, ale acoperișului care-ți surâde proaspăt și curat printre celelalte case vechi și

plumburii. După o cotitură îți apare priveliștea întreagă a Mănăstirii Incoronării. Impresia? E ceva mai puternică și mai vie decât aceea pe care o pot

călugări ai Mănăstirii. Lucrările nu sunt în întregime terminate, afară de biserică. Tot ce e necesar se va isprăvi însă până Duminecă în 15 c., iar unele lucrări vor continua și mai târziu. Interiorul bisericii, deși mic, îți inspiră la cea dintâi vedere distincție și grandiositate, (efect produs mai ales de cei patru stâlpi groși, octogonali, de marmoră roșie, cari sprijinesc bolta cu un minunat gest de gravitate și solemnitate), toate împreunate cu atmosfera tradițională a artei decorative vechi românești. Catapeteasma, jilțurile ca și cele două tronuri regale sunt numai din lemn sculptat, în stil vechiu. Picturile sunt de asemenea de gen bisericesc vechiu, admirabil executate de pictorul Costin și Petrescu. În genere toate lucrările s'au făcut de Români (antrepriza casei Tib. Eremie și Co., planul arhitectului Ștefănescu), afară de decorurile plastice în ipsos, care, executate toate cu mâna, au fost făcute de niște Italieni, ce lucrau foarte isteț cu niște bețigașe subțiri. Clopotnița, separată de biserică, are două aquile cu pajura română la intrarea și eșirea bolții de trecere, iar pe clopotul cel mare, turnat la fabrica românească „Schieb“ din Sibiu, e sculptată următoarea inscripție: „Făcutu-s'a acest clopot pentru biserică românească din nou ridicată pe locul clădirii lui Mihai Viteazul, în zilele Regelui Ferdinand I-ului, întregitor de țară și domn al tuturor Românilor, — 1922, anul Incoronării sale la Alba-Iulia“.

Acela, care a mântuit neamul românesc prin credința sa mare și nestrămutată.

avea cititorii din fotografiile alăturate. Sufletul ți-se luminează, ochii nu pot mistul toată frumusețea decorurilor și a liniilor, și . . . totul e românesc, în stil dulce și caracteristic de-al nostru strămoșesc, prac-

ticat mai ales în vechiul regat până acum. Biserica e încunjurată și închisă din toate părțile, de clopotniță, galeriile și clădirile din fund, care cuprind o reședință regală, un local de muzeu și chilli pentru viitorii

O lămurire: biserica e anume făcută așa de mică (doar pentru 300 persoane), pentru că s'a imitat biserica domnească din Târgoviște, în care s'a închinat și s'a sfințit Mihai Viteazul și alți domni români. Idealul ar fi fost să se zidească biserica după modelul celei ri-

Dr. Miron E. Cristea

Metropolitul Primat al României care a sfințit catedrala din Alba-Iulia, în 8 Octombrie dimineața la orele 9. I. P. S. Sa Metropolitul Primat a fost asistat la actul sfințirii de către I. P. S. Sa Metropolitul Ardealului, Metropolitul Gurii Grosul al Basarabiei, Nicolae Ivan al Clujului, Vartolomeiu al Râmnicului și numeroși preoți.

dicat tot pe acest loc de Mihai Viteazul dar distrusă de Unguri ulterior, fără a-i lăsa în urmă nici o schiță, nici un desemn, lucru prin care s'a făcut imposibilă realizarea acestei pioase dorințe a noastre. S'a luat atunci ca model cealaltă biserică scumpă lui Mihai Viteazul, cea din Târgoviște și i-s'a dat hramul Sfinților Mihail și Gavril (cari sunt reprezentați deasupra intrării catedralei într'un splendid mozaic), — deoarece toată manifestarea acestei Incoronări la Alba-Iulia e menită să renască și trecutul pe care să se clădească mai departe, continuativ, casa neamului nostru. Pe cei dormici după volum și dimensiuni să nu-i amărăscă deci modestia (în dimensiuni, nu și în decor și frumusețea) bisericii românești din cetatea Bălgradului! Fiecare lucru e cu tâlcul său!

Pe imensul teren viran dinaintea clopotniței, în afară de zidurile mănăstirii, se ridică

acum un măreț arc de triumf la sfârșitul noului bulevard tăiat cu multă ingeniozitate dela gară până la biserică, și plantat cu arbori. Pe acest Bulevard nou va trece convoiul regal, deci nu prin oraș, și tot el va fi scheletul viitorului cartier nou românesc care se va zidi în lungul lui, cu vremea. În dreapta și stânga arcului se schițau viitoare tribunale pentru primirea defilării, toate încă numai începute pe atunci, și năpădite de muncitori.

În parcul orașului s'a ridicat un teatru nou „Teatrul Caragiale” cu deviza scrisă în frunte: „Un popor fără cultură e o gloată, nu o oaste” (N. Iorga). Apoi toate străzile vor fi decorate și luminate anume.

Oră cu oră sosesc în gară regimente din toate colțurile țării (în total 3 divizii complete) pentru defilarea și manevrele ce vor avea loc. Sunt

Dr. Nicolae Bălan

Metropolitul Ardealului, care a asistat pe I. P. S. Metropolit-Primat la actul sfințirii bisericii catedrale din Alba-Iulia, în ziua de 8 Octombrie 1922. Cu acest prilej s'a sfințit și un preot și un diacon pentru biserică. Liturghia a fost cântată de corul admirabil al școlii normale din Sibiu cu concursul puternicului bariton Ursache dela Chișinău, cartiruite în satele vecine.

Pe platoul cetății se pregătesc uriașele mese populare, care vor putea servi, cu 4 feluri de bucate, mai multe zeci de mii de persoane, gratuit.

... Toată Alba-Iulia nu-ți vorbește decât despre Incoronare, și de aceea ori-ce bun Român rămâne cu adevărat emoționat plimbându-se, în aceste zile de pregătire febrilă, pe străzile ei, care azi nu mai duc decât la un singur loc, sus în cetate, la Mănăstire, — Roma noastră românească, a zilelor noi în care am intrat!

I. I. M.

Biserica încoronării

din Alba-Iulia, sfințită în 8 Octombrie. Înainte de a intra în biserică, s'a făcut serviciul afară înaintea treptelor, pe urmă s'a încunjurat de 3 ori biserică și apoi s'a făcut intrarea când porțile au sărit în laturi la atingerea crucii. La actul sfințirii au luat parte școli, armată și numeros public.

**Cetiți și răspândiți
Revista „Cosinzeana”**

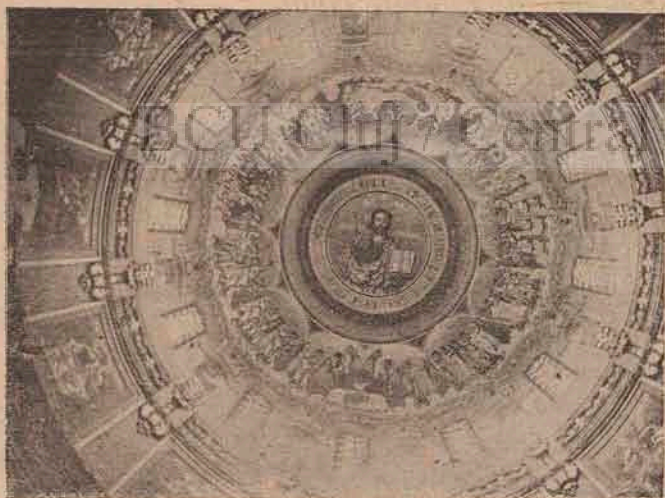
Părți din pictura catedralei din Alba-Iulia

Adormirea Maicii Domnului.

Parte dintr'un brâu de pe cupolă.

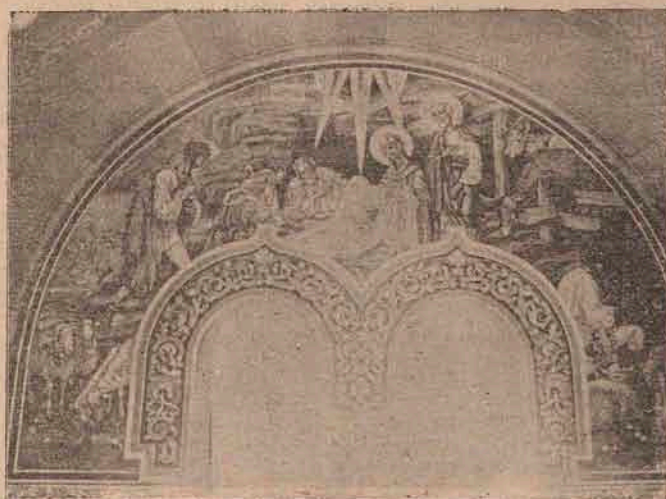
Fundul cupolei: Isus Stăpânitorul.

[Maica Domnului cu Isus în brațe.

Parte dintr'un brâu de pe cupolă.

Nașterea lui Isus.

Inchinarea Ardealului

— Regelui Ferdinand I. —

*Și goniți de vântul vremii viața noastră-a fost umilă,
Sub a lanțului povară nu 'ndrăzneam a cere milă;
Eram viermele ce moare lângă umbra unei glii,
Eram șoapta ce se stinge pe mormintele pustii.*

*Ferecați în lanțuri grele și înfrânți de suferință
Ne-au murit pe rând strămoșii cei puternici la credință,
Ne-au murit pe rând bunicii sugrumați de oameni răi,
Trași pe roate, 'nchiși în temniți de stăpânitori călăi.
Unde-i Horea? Unde-i Cloșca? — Cei ce s'au luptat odată
Să ne smulgă din cătușe viața noastră subjugată,
Au căzut și ei urgiei hoardelor de neam dușman
Și cu fruntea 'nsângerată dorm aproape de Crișan.
Unde-i Iancu cu voinicii, ce prin codri era rege,
Ce-a luptat și zi și noapte să ne facă singur lege,
Ce-a căzut ca o furtună într'un amurgit de vară,
Și-a zdrobit cu-atâta ură pe asupritori în țară.
Doarme și el, dorm cu toții în pământu 'nrourat
Peste care multe lacrimi de durere-am presărat.*

*

*A trecut un secol negru de dureri și zbuciumare
Până când sosise vremea, vremea grea de răzbunare.
Frații ni-s'au prins în luptă și-au pornit peste Carpați
De un dor adânc și mare, de un strigăt îndrumați,
Și-au venit voinici ca lei în marea lor pornire
Să ne-aducă mângăere, libertate și unire.*

*

*Azi în zi de sărbătoare Ai venit pe-al nostru plai
Să-ți arăți iubirea 'ntreagă pentru noi, mărite Crai,
Saltă inima română de atâta bucurie:
Dela Tisa pân' la Nistru — o frumoasă Românie.
Sire, noi cari Te-așteptarăm cu un dor nemărginit,
Azi în sfânta sărbătoare Iți urăm: Bine-Ai venit!*

I. ILIEȘIU.

Infrângerea grecilor în Anatolia

Conflictul turco-grec își are începutul îndată după terminarea celei din urmă etape a marelui război. În resumat principalele faze diplomatice și militare ale acestui conflict sunt următoarele :

După ocuparea orașului Smyrna din partea trupelor grecești în Mai 1919, campania împotriva Turcilor atacați atunci și de armatele Ententei, devine tot mai energetică. La finea lui Septembrie 1920 Turcii sunt siliți să părăsiască în mâinile dușmanului orașele Brussa și Uşak. Șase luni mai târziu, la 23 Mart 1921 generalul grec Papulas a încercat o dublă ofensivă : la nord în direcția orașului Eski-Şeir (cca 300 km S. E. Constantinopol și la sud în direcția Afiun-Kara-Hissar cca 300 km. E. Smyrna.) Ofensiva dela nord a eșuat, cea dela sud însă a reușit, Turcii fiind siliți să se retragă spre est, cu toate contraatacurile lor, lasând orașul, care este un important nod de căi ferate spre Smyrna și Constantinopol, — în mâinile dușmanului. În luna August un nou atac grec, pornit cu un mare aparat războinic, părea că se va sfârși, dacă nu cu o înfrângere totală a Turcilor, cel puțin cu o paralizare generală a forțelor lor, care va necesita o imediată intervenție diplomatică cu rezultate desigur favorabile învingătorului. Generalul Papulas încurajat de succesele de până atunci trece râul Sakaria și forțează pe Turci să se retragă spre Angora. Norocul însă începe a părăsi pe Greci, căci în prima jumătate a lunii Septembrie acelaș an, reacțiunea turcească începe a se simți tot mai puternic.

După lupte îndârjite, într'un teren cu desăvârșire impropriu

Eroul Turcilor: Mustafa Kemal Paşa și generalul İsmet Paşa, comandantul șef al armatelor kemaliste, care izgoniră din Asia mică pe Greci. Mustafa Kemal este îmbrăcat în haine civile și are mai degrabă aerul unui om politic, decât al unui general viteaz.

Grecii se retrag spre Eski-Şeir și Afiun-Kara-Hissar, fixându-și frontul imediat la estul acestor orașe.

O stagnare urmează apoi pe toată linia. Diplomația europeană, pentru a profita de aceasta liniște intervine în credința, de a pune capăt unui conflict, care dura de mai bine de doi ani.

Astfel Franța la 20 Octombrie 1921, încheie cu guvernul lui Kemal Paşa acordul dela An-

gora, fără știrea celorlalte puteri ale Ententei, în baza căruia ea (Franța) se obligă a nu mai lupta împotriva forțelor kemaliste din Asia-Mică. Acest acord a încurajat pe Turci în acțiunea lor. Pe de altă parte Grecii, crezându-se susținuți de Englezi, o nouă fază de acțiune militară își ia începutul.

Turcii încep ofensiva la 20 August prin atacuri locale la cele două extremități ale frontului

grec, în depărtare una de alta de cca 350 km. Grecii crezându-se amenințați din aceste părți, își concentrează spre arhipelagul frontului toată atenția. Comandantul trupelor turcești însă, Generalul Ismet Paşa pornește împotriva centrului în direcția Afiun-Kara-Hissar cu 12 divizii, pe câtă vreme Grecii aveau concentrate în această regiune abia 4 divizii. Lovitura a fost grozavă. La 28 August 1922 Turcii intră în Afiun. De aci înainte Turcii, stăpâni pe acest nod important de căi ferate, dau lovituri peste lovituri, la sud pe toată linia râului Menderes înspre Smyrna, la nord în direcția orașului Biledjik spre Brussa. Toate pozițiile Grecilor au fost în scurt timp ocupate, iar Grecii siliți, să se retragă în desordine, fără a opune nici o rezistență spre Brussa. Pentru a tăia legătura între armata de nord și cea de sud, Turcii au atacat viguros centrul, astfel că în comunicatul lor dela 31 August spun, că au ocupat orașul Kutaia, cea mai importantă răspântie a tuturor comunicațiilor de drumuri între sectorul de nord și cel de sud. În felul acesta Grecii au fost forțați să-și taie legătura și să se despartă în două: Armata de nord a fost silită să-și adune resturile spre Brussa, cea dela sud spre Smyrna.

Situația trupelor grecești a devenit deci în câteva zile de o extremă gravitate. Cu toate-că la Atena, au căutat să dea acestei retrageri în debandadă un caracter mai puțin tragic, totuși buletinele dela Angora, deși rare, înregistrează enorme pierderi în oameni și material, ale dușmanului. În scurt timp Turcii pun stăpânire pe Brussa și Smyrna, trecând prin foc și sabie pe creștinii în majoritate greci, cari le cădeau în mâni și astfel visul Helenilor, de a-și câștiga supremație în Asia-Mică se spulberă, poate pentru totdeauna.

În schimb Turcii, a căror eliminare din Europa, părea în fața diplomației europene o chestiune naturală pe vremea triumfului grecesc, și-au mărit ambiția și pretind astăzi compensații în Tracia. Intervenția energică a Englezilor în favoarea Greciei a mai slăbit și ea și astăzi tot conflictul greco-turc, care a ținut Europa într-o continuă fierbere dela războiul european încoace, se rezumă în marea chestiune a *libertății Stămtorilor*, asupra căreia se îndreptează astăzi toată atenția diplomației mondiale. Căci nu înzadar atenția tuturor marilor puteri a fost îndreptată secol de arândul asupra Constantinopolului și Dardanelor.

Câteva însemnări geografice asupra terenului Anatoliei, care a format câmpul de luptă al războiului greco-turc, credem, că interesează pe cetitorii revistei noastre.

Anatolia sau Asia-Mică este o regiune muntoasă, în partea ei anterioară până la Angora și sămănată pe ici, pe colo cu lacuri sărate. Cea mai mare înălțime este Ak-Dagh-ul cu 2700 m. apoi Turkmen cu 2000 m. Râurile curg în toate direcțiile spre cele patru mări, cari îi udă țărnișii: marea Neagră,

Marmara, Egee și Mediterana. Vegetația este abundentă acolo unde nu este lipsă de apă. Sunt însă multe platouri uscate, unde nouri de praf umplu văzduhul.

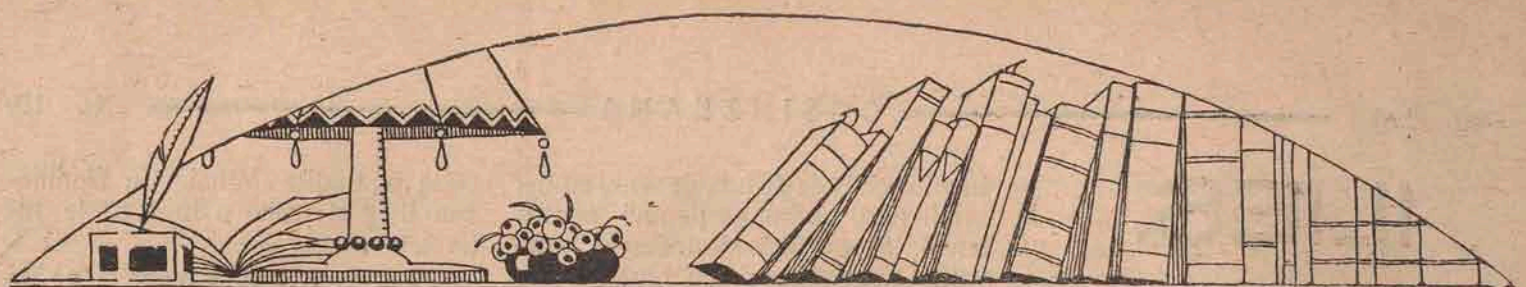
Civilizația abia își are câteva urme pe ici pe colo. Orașele și satele sunt rari, iar mijloacele de comunicație foarte reduse. Din cauza aceasta războiul a fost foarte anevoios, purtat pe care antice, cu două roate trase de boi sau bivoli, având aspectul unor bătălii de acum douăzeci de veacuri și mai bine.

Corespondentul de război al unei mari reviste franceze descrie astfel câmpul de război între Greci și Turci în Anatolia. „Este o țară de șesuri împrejmuite de coline sau de munți în dosul cărora se întind alte șesuri întinse ca mările. În lungul și latul lor se întind poteci aproape neumblate, ca nește panglici de o lungime neobicinuită. Pe ici, pe colo se ridică nori de praf în vârtejuri, sămănând în jurul lor o tristeță pustie. Noaptea sunt reci în adăposturile primitive. Iar când soarele încălzește vegetația, dacă ai fericirea să scapi de deșerturile pustii și goale, inima tuturor renaște într-o nespusă bucurie“.

Gh. St.

Războiul greco-turc: Aprovizionarea Grecilor se făcea cu ajutorul caravanelor de cămile și mergea foarte încet, fapt care încă a contribuit la dezastrul grecesc.

PAGINI LITERARE

Barzii din Wales*

Superbul rege Eduard pe-un galben cal pornește:

— „Frumosul Wales eu însumi vreu să aflu ce-mi plătește...”

„Să văd de are agri grași, pășuni și râuri pline
Și atâta sânge ce-am vărsat, să văd i-a fost a bine?”

„Să văd, cu soarta ce i-am dat, poporul se 'mpacă,
Așa cum vreu: ca vita 'n jug să rabde și să tacă!”

— „Măria Ta, faimosul Wales e-o țară prea frumoasă
Într'ânsa află râuri, munți și câmpuri de mătăasă...”

„Iar cât despre popor, el azi prea fericitu-i, Sire,
Colibe-le-i tăcute stau ca niște cimitire...”

S'avântă cruntul Eduard pe calu-i galben foarte
Pe unde trece 'n lung și 'n lat e-o liniște de moarte.

Dar uite-l și Montgomery... și soarele-asfințește,
Stăpânul falnicei cetăți pe rege-l găzduțește.

Cu tot ce poate fi mai bun, mai scump și de onoare,
O sută de lachei servesc gătiți de sărbătoare...

Cu tot ce poate fi mai rar, în cea mai mândră casă,
O sută de lachei servesc pe regele la masă.

— „Voi, mândri, nobili, mici și mari, cu fețele ca varul,
Nici unul nu-mi gotiți cum văd în cinstea mea paharul!”

„Eu văd pe masă 'n fața mea atâta bunătate
La voi, în ochi, însă citesc furtuni de răutate...”

„Voi, mândri lorzi, dacă tăceți, tăcerea vă 'nspăimânte
Plecați și-auduceți-mi un bard să cânte și să-mi cânte!”

Stau nobilii privind mirați, dar unul nu răspunde
Și-o ură groaznică nespus în suflet li se-ascunde.

Tăcute-s toate: șoapte, pași și orice răsuflare —
O ușă tremură 'n țâțâni și-un bard cărunț răsare:

— „Venit-am, Sire, faptele-ți din harfă-ni fi le-oiu spune” —
Și-un clocot de furtuni a smuls din tainicele-i strune:

„Cadavre, arme 'n lung și lat și sânge, atâta sânge
S'adună fiarele de-l ling și țara 'ntreagă plânge!”

„Ucisu-ne-ai pe cei mai buni, pe mi ne-ai dat să-i lege
Câți mai trăesc se 'neacă 'n plâns — ce-ți păsă ție rege!?”

— „Pe rug cu el, de grabă-acum!” răcnește Eduard,
„Eu vreu un cântec mai domol...” și intră-un tânăr bard.

— Domol și-a întins al serii vânt în larg de golfuri plânsul
Atâtea văduve și-orfani își plâng amaru 'ntr'ânsul.”

„O, mame nu mai nașteți robi să vă blsteme sânul...”
Un semn și mândrul bard la fel ajuns pe bătrânul.

Dar îndrăsnit și nepoftit un nou bard se ivește
Și de pe strunele-i de-argint un val de-amar sbuenește:

— „Ai noștri morți sunt cei mai buni de spadă-ți Eduard,
Să te mărească 'n Walesu 'ntreg nu va fi 'n veci vreun bard...”

„Atât ne doare moartea lor — ascultă Eduard —
Incât blestem e-asupra-ți tot ce cântă 'n Wales vreun bard...”

— „Vom mai vedea!” — și glasul lui răcnește ca o fiară:
„Toți barzii câți mai sunt în Wales pe rug îi vreau să piară!”

În grabă la un loc pe toți servitorimea-i strânge
Și-ospățul din Montgomery se schimbă 'n râu de sânge...

Faimosul rege Eduard pe-un galben cal grăbește,
Jur împrejur frumosul Wales de ruguri străluțește.

Cântând pe cincisute de barzi de vii pe rug îi ard,
Dar n'a zis nici unul din ei: trăească Eduard!

— „Ha, ha, aici în Londra mea, ce valuri se tot sfarmă,
E vai și-amar de mai aud și cea mai mică larmă!”

Pe orice stradă 'n lung și 'n lat e-o liniște adâncă,
Dar Eduard de luni întregi un ochiu nu și-a 'nchis încă.

„Ha, ha, aduceți trâmbiți, oști cu vuet de furtună
Ospățul blestemat din Wales mereu în capu-mi sună...”

Dar peste trâmbiți, peste oști și vuet de fanfară
Își strigă cincisute de barzi cântarea lor amară...

* A se citi în tot locul „Vels”. — trad.

ILIEȘ.

O femeie brună și mărunțică la trup, după ce așternu un ștergar alb pe masă și pusese pe ea mămăliguța caldă din care eșiau aburi, alături cu o farfurie cu pepeni murați, zise:

„Ilieș dragă, nici astăzi nu are ce-ți da mama ceva bun de mâncare.“ Și ca să nu vadă băetul, care era simțitor, că ochii-i sunt plini cu lacrimi, se întoarse înspre fereastră, făcându-se că se uită afară, cu baptista ștergându-și pleoapele, umede.

De câțiva ani ducea o viață amară, zbuciumându-se ca să poată trăi de o zi pe alta. Toate lucrurile soarele cari le avuseră mai bune în casă, le vânduseră ori le amanetase și nu știa ce să mai facă și încotro să mai apuce. Ii venea să-și eie lumea în cap.

Sara, când nu o vedea nimeni, lua pe Ilieș și el aducea în sac lemne cumpărate cu chila, de multe ori băetul asculta cum ea se ruga Turcului din colț, până ce se îndura să-i deie pe datorie: o pâine albă, de câțiva bani zahăr și o leacă de ceai.

O îngrozia vremea de-atunci... și tot mai simțea un fior rece în spate, când prin Novembre cu lapoviță și vânt ascuțit, un funcționar de la gară, îi adusesse vestea dureroasă: să vie să-și eie racla ca de copil, în care era adunat trupul soțului ei fără-mișcat sub roatele vagoanelor. Atâta rămăsese din conducătorul de tren Alexandru Bădescu.

Gândurile acestea o învăluiau cât Ilieș inghiți ca cu gura altuia.

Nu-ți place, puiule. Nu te-ai săturat. De unde să te sature?... Ce, asta-i hrană de mâncat oamenii?“. Grăi ca cu tristețe în voce și-i luă capul băiatului și-l strânse la sân cu dragoste de mamă și-și potoli o parte din durere, muindu-și buzele în părul-i negru ca de corb.

Ilieș, peste puțină vreme, se află în piață. Apoi pe o uliță îngustă. Aici erau îngrămădite una lângă alta dugheni în bolte întunecoase. La una se vedea afară: cojoace albe cu miros de oaie, sumane nouă, căciule dintr'un miel; la alta un vraf de cituri, tulpăne, șaluri mari; la cealaltă: sticlărie cu felurite pahare cu chisele, cu lămpi de la cincisecuri în sus, cu poloboace mici, colorate pentru rachiu dulce, oglinzi în rame, în care te vedai strâmb: peste drum la una: lăzi pentru zestre, înflorite și sîpete mari și mici; mai

încolo: ciubote de iuft, de vax, cu turecii moi, botine și papuci pentru femei. Și pe la toate acestea prăvălii Ovrei slimoși, cu barbe și cu ochi mici ca de veveriță, clipiau des, vorbeau cu glasuri răpezi și ascuțite, îndemnând trecătorii să cumpere marfă bună și efină.

Ilieș era încântat de cele ce văzuse. Se opri la o prăvălie cu o ferestruie murdară lângă trotuar: i se părea că la acele din bolte nu-i pentru dânsul.

Pe o ușă îngustă de stejar erau acățarate haine. Coborî câteva trepte strâmbe și se află în un fel de beci. O lampă murdară ardea atârnată din tavanul de cărămidă, împrăștiind o lumină gălbue ce se încrucișa cu trâmba de lumină albă, de afară, furișată înăuntru. Ovreiul în halat, cu degetele-i deșirate, cu nasul coroiț, cu barba încălcită, părea o fantomă, cu două puncte negre ce-i ficăriau în fundul capului, acoperit cu o tichie. El căuta răpede prin vrafurile de haine și scoase o pereche de pantaloni, vorbind. „La mine să nu fie?... Se poate.... Așa cum vrei. Noui-nouți. I-a mai purtat cineva o leacă, dar sunt noi. Pentru D-ta că ești un copchil, trei lei“. Și Ilieș îi cumpără. Pe drum una-două, se uită la ei: erau cam lungi dar îi suflicase. Era vesel: scăpase de cei vechi, cu petici în genunchi, îi lăsase la Ovrei.

Acasă, mă-sa, îl întreabă: de unde a avut bani să-i eie? Și el i-a istorisit cum a strâns ban cu ban.

„Mamă eu mă duc. Bine că am pantaloni. Eu mă duc la țafa Profira. Scapi și mata. Eu văd că-i greu...“

— Ilieș, dar ce-am să fac fără tine? Tu n'ai lipsit niciodată de la casa părintească.

— Eu mă duc.

— Cu ce? Nu ai bani.

— Ba am. Până acolo o bancuță mi-ajunge. Este un om în Târgul-Vitelor; mă așteaptă cu căruța. E de la Popricani. Am vorbit cu el: cunoaște pe badița Mihai și pe țafa Profira. Mă ia. Eu mă duc mamă.“

Ea l'a început în ruptul capului n'a vrut să-l lese. Dar la rugămintele lui Ilieș, s'a răzgândit: la sora-sa îi va fi bine pentru cât va timp: acolo are să-i fie altfel: masa masă și băiatul va prinde la puteri, tot era slab. Se înduplică. Scrise în pripă câteva rânduri Profiriții. Și apoi într'o bucea legă puține rufe.

Din porțiță svârlind cu pâine și sare, zise: „Ilieș dragă, ia sama cum umbli. Fii cuminte ca acasă. As-

cultă pe badița Mihai. Cu Dumnezeu Ilieș și peste o lună să te întorci.“

Și Ilieș îi sărută mâna și ea pe frunte. Până ce eși din uliță îl petrecu cu ochii. Apoi se întoarse în casă: era singură. Incepu să plângă. Dar și-n inima lui Ilieș se petrecea ceva, măcar că era copil de doisprezece ani. Ajunse în Târgul-Vitelor, căută în stânga și în dreapta prin căruțele care rămăseseră: românul plecase. Și în loc să se întoarcă acasă, pe la asfințitul soarelui, un copil slăbuț, cu privirea melancolică și c'un surtuc pe el strâns și verde, eșia pe bariera orașului, mergând cu pași mărunți alături cu șoseaua albă.

Din vârful dealului, de unde rămânea orașul în urmă cu ultimile luminișuri de raze în turlile înalte dela biserică, Ilieș se uită încă odată lung... Avea un bețișor în mână, coborând la vale, în mijlocul largurilor întinse ale ogoarelor arămii, la sfârșitul lui Septemvrie. În depărtări, pe cer, nori albi căpătau forme de cai, de turnuri, de castele, de zmei și balauri. Pe drum din când în când, treceau căruțe huruind, lăsând în urmă pulbere. Și se depărtau și era iar liniște cu miros plăcut de câmp. Un unghiu de coacăre se pierdea spre zările apusului de unde se ridicau umbrele nopții. Cântecul despărțirii de sus se auzea tot mai trist și mai încet. Și dela o vreme focurile se vedeau cine știe unde, ca stele sclipitoare. Greerii țărâiau lung în iarbă. Ilieș intra în Costești. Fumurile se ridicau de sub ceanurile cu mămăligă, țărani se vedeau cu figurile mai bronzate la lumina flăcărilor. În ferestrele casuțelor răsăriseră luceferii de sară. Era vale până în mijlocul satului. Aici la dreapta șoselei lângă pod și iaz, moara părea o fantomă albă în întuneric. Peste drum ratoșul. Ilieș intra. În încăperea mare a crășmei luminată cu o lampă de opt focuri, ca printr'o ceață ușoară se vedeau câțiva gospodari. Stăteau, la taifas în jurul unei mese, cu pălăriile mari de păslă în cap, pufăind din lule, fiecare cu sângeacul de rachiu dinainte și scuipând prin strunga dinților. Ilieș se apropie de țarcul de leațuri unde erau garafele cu băutură, rafturile cu tutun, câteva câni de vin și într'o balercă spirt, — ceru dela crășmar pâine și o potcoavă. Apoi cu oarecare sfială se așeză la o altă masă, rozând din pastrama tare. Ușa dela ratoș se auzia din

când în când, întra sau eșia câte un om năcăjit, după ce-și luase ciocanul de rachiu, ca să-i cunoască tăria la inimă. Dela o vreme nu mai era nimeni în crâșmă, Lipovanul voi să pue drugul în ușă, dar lileș, îl rugă să-l lase să se culce. Lipovanul cu cămașa de cit roșie peste pantalonii largi și creți la cingătoare și cu cizme mari, având obrazul smad și barba răvășită, primi câțiva bani, și suflă în lampă. Singur în întuneric, băiatului începu să-i fie frică. I se părea că umbre se mișcă prin hardughia cea mare, inima i se bătea mai răpede, auzind foșniri prin rafturi, tremură câțva timp, se strânse ghem, închise ochii: o vedea pe mamă lângă el, și delat o vreme adormi, simțind prin somn răceala nopții.

Dimineața o luă iar la drum. Era așa de frumos. Depărtările păriau somnoroase. Aburi se risipeau de pe văi, de pe pădurea ce se zărea. Pata roșie de rubin imens dispăruse îndată ce de undeva, de unde cerul se atîngea cu pământul, răsărea talgerul de vâpae și se înălța tot mai sus. Pe șesul cât se vedea cu ochii, apa părea un șarpe din povești cu solzi scilpitori. Ogoarele iarăși ruginii și drumul — pe o întindere bună — adumbrît de copaci bătrâni. Lângă doi mesteacănii, cu coajă albă, ce de abia își clăteau frunza, băiatul își potoli setea din o fântână cu colac de piatră și puse iar cum găsise prăjina scurtă cu teucă. Treceau care, treceau țărani tăcuți pe lângă el, treceau femei desculțe, cu trupuri drepte, subțiri și sprintene la mers. Un bătrân ajungându-l, îl întreabă:

„Da încotro, băete?”

— La Popricani.

— E departe încă Două poște, tocmai pe marginea Prutului.

Și lileș trecu prin sate sărace, ca la șes: Gospodarii mici, cu căsuțe curate dar strâmbе, acoperite cu stuf, cu garduri de nuele, prăvalate și rupte, cu bisericuți cu șindrila înegrită de vremuri și clopotniți de scânduri — la o parte — în care străjuia câte un clopot de aramă, dogit ce răsuna trist doar la câte o sărbătoare sau când un mort era coborît în mormânt.

Era vremea la toacă și lileș nu mai putea de foame și picioarele îl dureau. Se opri pe un ogor, cu popușoi tăiați rămânând numai bostanii. Strică unul cu piciorul, vru să mănânce sâmburii din el, dar nu putu,

și fugeau dintre dinți și degete. Și iar la drum. Nimeni nu'l lua în căruță, dar nici el nu cuteza să se roage. Acei cari treceau pe lângă el, erau învățați să bată poștile cu picioarele, așa că nici nu li părea ceva deosebit, că un băet singur-singurel, călca atâta drum întins. Spre sară abia ajunse la Popricani. Aici întrebă de bădița Mihai Postelnicu. Și cine nu'l cunoștea în târgușor. Doar era scriitor la Subprefectură. Când îl văzu țafa Profira pe lileș, în prag, plin de praf și istovit de drum, se miră, îl sărută și-l strigă pe bărbatu-su din odaia de alături: „Mihai a venit un oaspe. Gâci cine? E băetul Mărioarei”, și Mihai eși și se uită la lileș iar copilul îi sărută mâna cu oarecare sfială. Aici era bine. Țafa Profira avea trei copilași, singura avere din doisprezece ani de mărițiș. Se juca împreună cu ei, mânca la aceeași masă, dormiau în aceeași odaie. O vedea el pe mătușa uneori cu ochii roși, la bucătărie; auzia câte odată de afară pe bădița Mihai trântind ușile și suduind — se temea de privirea lui întunecată — dar nu pricepea nimica.

„Băiatul aista îmi mai trebuia. Nu avem noi destui. Sărăcia soră-tii. Să'l pui la treabă să avem măcar folos de el, să nu huzurească de bine”, așa vorbea răstit prin casă, Mihai, înainte de a se duce sau a veni dela slujbă, când lileș era pe afară. Și pe Profira o tăiau până'n adâncul inimii cuvintele aceste grele, i se suia sângele în cap de durere: era doar sângele surorii sale, nenorocită, rămasă pe drumuri. lileș fu culcat în bucătărie și începu să taie și să aducă lemne, să măture ograda, să îngrijiască de cei doi porci, căci îi spusese țafa Profira într'o zi: „lileș dragă, să faci o leacă de treabă că ești mai mare de cât ceilalți copii, căci așa vrea Mihai”.

Băiatul era ascultător, își aducea aminte și de vorbele mamei rostite din portiță, și ca să nu-l vadă pe bădița cu ochii răi, că ia cureaua și trage în cei mici, ori sudue pe țafa Profira, își da silința să facă orice numai să fie bine.

Duminicile după ce isprăvea treaba, se gândea acasă. Se suia pe scara de din dosul casei dela pod și sta așa cu ochii în depărtări, la soarele trist de Octomvrie. Venea sara, venea vremea cinei, trecea și ea, era târziu și focul slab pălpia încă sub bucate și badea nu se

mai întorcea din târg. La lumina lampei țafa Profira, oftând din când în când, așeza cărțile pentru pasians. Dela un timp, se arăta în prag, badia Mihai, clătindu-se pe picioare, cu privirea posomorâtă, cu mustața căzându-i în gură și cu obrazul uscațiv, palid.

„Am întârziat. Ei și... ce întorci ochii aceia așa? Și vorbele-i erau, aspre și fruntea încrețită.”

— Mihai „rele zile ai ajuns”, spuse soția blând.

— Iar mă înțep viespeo? Dai ce te-am luat bogată? lfi beau banul tău? Il beau al meu, muncit de mine. „Și găsind pe lileș se încludă și mai rău.” Da tu ce ascuți? Ce te uiți așa la mine? Pleacă în bucătărie țigan, că-ți rup ciolanele, amenințând cu pumnul.

Băiatul tremurând eși pe ușă. În bucătărie frig. El se culcă pe un pat tare, acoperindu-se cu o plapomă ruptă din care eșia lăna. Închise pleoapele cu lacrimi: o vedea, pe mama lui cum îl mângăe par'că iar prin părete se auziau zberături. Și cu frica în spate adormi.

Acasă și dimineața și la lumina tristă a lămpei, cineva se gândia la copilul cu privirea melancolică, subțirel, cu obrazul alb, sprincenile negre, ascuțite, deasupra duor lumini albastre. Era femeea brună, istovită, mărunțică la trup, care nu avuse parte de soțul ei Alexandru Bădescu.

Uneori cântau cocoșii în liniștea nopții, în liniștea odaiei e un punct roșietic în candelă și inima de mamă era frământată de doruri. Lacrimile picurau pe perină, tamplele zvâcniau puternic și ei i se părea că o ghiară puternică se întinde asupra capului copilului, și-l strânge, și-l strivește. Și de abia aștepta ziua și se ducea la portiță și se uita pe uliță. Altădată își luă șalul în spate, vântul rece o învăluia ca într'un cerc de ghiață, îi lovia fața cu valuri de ploae mărunță, se ducea la marginea orașului, se uita mult pe drumul cu noroi, doar îl va vedea pe lileș, că vine într'o căruță acasă. Era neliniștită, era mai singură ca niciodată, era mamă îndurerată. Și se întorcea în odaia ei și ofta. Uneori se dojenea: de ce să fie așa? Doar băiatul e la sora ei, sub aceiaș bunătate ca de mamă, nu îndura nimic; a mai scăpat la bine. Și pentru scurtă durată o lumină înviorătoare îi pătrundea sufletul.

Iar lileș din sara când a țipat badia la el, de atunci de câteori auzia glasul, de atâteaori avea o

înfrigurare. Intr'o zi purcelul a eșit din coteș și rătacea pe uliță. Bădița Mihai, întorcându-se de la slujbă l'a văzut în colț, a intrat supărat pe portiță, și întâlnindu-l pe Ilieș, i-se încreți fruntea, fierbând de mânie: „Măgarule, ce păzești tu? Măncare ai, dormit ai, ce-ți lipsește ție?” Și-i cârpi două palme. Băiatul începu să plângă: „Badie, iartă-mă!” Profira eșind din casă: „Da ce ai înebunit Mihai, să bați copilul Mărioarei, copilul străin?”

— Să taci și tu. Să plece! Să nu-l mai văd! și întră bolborosind în odaie.

Pe o vreme umedă, cu cerul întunecat Ilieș tremura de frig pe la bariera orașului. Luminile se aprinseseră. Pe uliță oamenii erau grăbiți. Inima-i bătea mai tare, se apropia de casă. Un zgomot la ușă, femea mărunțică la trup și brună, lăsă acul din mână, se repezi, îmbrățișându-l: „Tu ești, dragul meu, tu ești. Ți-i frig, ți-i foame? Ți fierb câteva ouă moi și un ceai fierbinte”. Era o noapte fericită pentru ea: puse lemne mai multe pe foc să fie cât mai cald, așternu patul cât mai moale.

Cu privirea îl sorbea pe băiat. Lemnele trosneau în sobă, mistuindu-se în flăcări roșii, ornicul vechiu din părete bătea ora unsprezece de noapte. O căldură moleșitoare, motanul turcea solemn în ocnă și vântul urla în ferestrele umede.

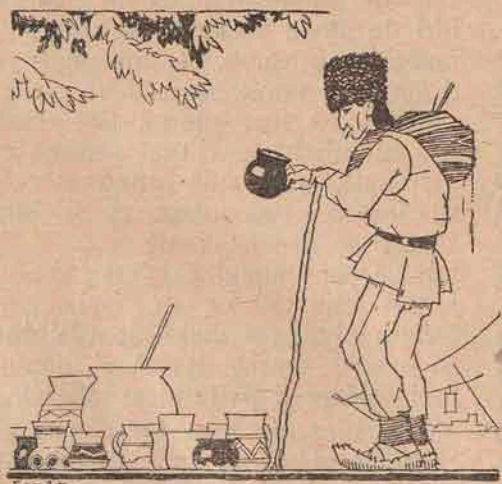
„Și cum ai dus-o Ilieș? Bine. Așa-i că Profirița te-a îngrijit ca și mine? Dar Mihai, e sănătos?”

Băiatul își alipi capul de sânul-i cu larimi în ochi:

„Mamă, aici lângă tine e bine...”

Const. Cehan-Racoviță.

Din volumul „Vieți zbuciumate” ce va apare.

Gânta iubirea'n mine.

*Cânta iubirea'n mine și-o inimă din raiu
Duceam cu mine-acasă în ziua cea de Maiu
Și-aș fi voit din lume s'alung durerea toată,
Să nu mai văd în cale privire înnorată.
Aș fi împărțit cu lumea pe drum și ban și straiu
Să binecuvinteze toți ziua cea de Maiu.*

*Și cum în ziua cea un inger bun în mine
Sta gata ca să facă la orice pas un bine,
Văzui, topiți de trudă, cum s'opinteau la deal
Să urce-o grea povară un om sărman și un cal.
Pocnia de greutate căruța sub povară
Și ziua cea frumoasă era o zi amară
Pentru-amândoi pe lume, și umărul și eu
L-am pus și-amândurora li-am ajutat la greu.*

*Aveam în ziua cea o inimă cerească
Din care dispăruse micimea omenească
Și-un vechiu dușman în cale văzându-l, m'am învins
Și după lungă vreme eu mâna i-am întins
Aveam în ziua cea o inimă voioasă
Și gata ca să facă viața mai frumoasă
Mai dulce-oricui pe lume — și lumea mi-a aflat
În inima cea sfântă de-atuncia un păcat.*

G. ROTICĂ

Viața învinge

Intr'o după amiază fierbinte de lunie, Locotenentul Sandi Vrăbiescu s'a întins în pat, ca de obicei, și frunzărește o revistă.

— Să trăiți, domnule locotenent, — intră ordonanța, tocmai când era gata să închidă ochii, — a venit un soldat dela escadron. V'a adus scrisoarea asta, — zice el sfios — și-așteaptă afară să-i iscăliți în condică.

— Să intre! — îi răspunde scurt ofițerul, smulgând plicul.

— Confidențial personal... Hm!... Ce să fie, oare? Nu cumva, vre-un cadou de câteva zile?!... — se întreabă Sandi, întorcându-l și pe-o parte și pe alta, fără să aibă curajul să-l deschidă. Dar, după câteva clipe de ezitare, îmboldit de curiozitate, își ia inima în dinți și-i rupe marginea.

Citește... Mâna îi cade ca o ghiulea de plumb.

A rămas nemișcat, galben ca șofranul și cu ochii holbați în tavan, mototolește într'una hârtia... A citit bine, ori i s'a părut? Și mai citește odată.

— Da, adevărat, trimis la consiliul de reformă!... — șoptește el. — Să fi mărturisit ea singură, ori a constrâns-o poatecă tată-său? — și se ridică brusc în capul oaselor, ca tras de un arc puternic. — Dar, acum îmi este egal; destul că m'a reclamat!... — Și se lasă înapoi, pe spate.

Parcă se vede în fața judecătorilor, parcă aude învinuirea ce i se aduce și-un glas citind sentința. Reformă! Degradat!... Isgonit în modul acesta din cariera pe care o îmbrățișase cu atâta dragoste!... Și pentru ce, pentru cine?!... Oare, el trebuie să ispășiască păcatele ei?... Și iarăș se ridică.

Două pârae de sudoare, ce par că isvorăsc din tâmpile, i se preling pe fața palidă și împletindu-se sub bărbie, picură, picură...

A măsurat odaia în lung și în lat, i-a dat ocol, până ce i s'a întunecat mîntea. De câteva ori i-a fulgerat prin cap ideea să pună mâna pe revolver și să-și sboare creierii; dar când era gata s-o facă, îi apărea aeeva, înaintea ochilor, un chip blând și nu mai avea nici-o

Toamnă.

Vin și pleacă nori de-aramă,
Noaptea umedă coboară —
Noapte'n suflet, noapte-afară.
Visurile ce coboară
Pe cărări argint destramă.

Noaptea peste ochii firii
Stavili de mătase pune,
Și deseamnă cu cărbune
Temple pentru rugăciune,
Căci se uscă trandafirii.

Cântă'n min'ncet durerea.
Inima în agonie
E dulgher ce'n tâmplărie
Bate cue în sicrie.
Și mă mistue tăcerea.

Mor nădejdi rănite
Și pustiu negru crește.
Cineva din drum privește
Vântul toamnei cum cosește
Frunzele îngălbenite.

Iustin Ilieșiu.

putere, era dezarmat. Apoi s'a trântit din nou pe pat și-a ațipit...

...
Era în clasa șasea de liceu. Tată-său câștigase procesul cu moșia Episcopiei și de-atunci Cicoana Tudorița îi trimitea bani cu ghioțora, mai ales că era singurul ei băiat...

Incepu deodată o viață largă, de lux și de petreceri. O ploaie de prieteni roiau împrejur și clubul lor clandestin din strada Justiției înghițea nemilos cea mai mare parte din banii, câștigați cu atâta sudoare de părinți...

Apoi cele câteva iubiri trecătoare, — cu niște școlărițe, — care se stinseră mai repede decât se apinseseră, până când întâmplarea i-o scoate pe ea în cale. O, Etti, cea mai drăgălașă faptură femeiască pe care o văzuse până atunci, mai frumoasă chiar decât Edith din paginile Bibliei!

A văzut-o într-o zi, când se întorcea agale dela școală. L-a săgetat atunci ceva în inimă și-a urmărit-o până ce a intrat în casă: „Magazinul de haine gata, la Americanul“:

Izidor Finkelstein

Un evreu între două vârste se plimba cu pași rari prin fața prăvăliei, mângâindu-și favoritele confundat în urzirea cine — știe — cărui plan... Era Evreică?!... Dar ce-avea a face, când era așa de frumoasă!...

Din clipa aceea și-a băgat în cap s-o cunoască cu orice preț. Noaptea n'a închis — nici cât dai în amnar — ochii, făcându-și fel de fel de planuri... bilețele, rupte și scrise de zece ori... până s'a oprit la cel mai strașnic...

Cu cât dichis s'a îmbrăcat a doua zi și cu câtă nerăbdare a urmărit acele, întepenite par'că, ale ceasornicului, până ce au arătat ora când eșiau școlile! D'apoi frigurile așteptării, — când i se părea că fiecare trecător se uita la el ca la un scăpat din ocnă — până când, însfârșit, a recunoscut-o, venind singură...

Când și-a luat curajul să-i vorbească, simția cum îi svăcnia inima. Capul îi vuia.

— V'a căzut ceva, domnișoară! — a îngânat el. Dar ea și-a văzut de drum, ca și când n'auzise nimic. — V'a căzut ceva! — a repetat atunci mai tare — și Etti s'a oprit, s'a răsucit și a luat plicul pe care i-l înfîdea, mulțumindu-i. A băgat însă numai decât de seamă și s'a înroșit. Atunci el a prins inimă și apropiindu-se a început: — îmi permiteți să vă spun ceva, domnișoară... Ea s'a uitat lung la el, fără să-i răspundă și când și-a aruncat ochii înainte, vai! tată-său era la colț... — Vă rog, domnule!... au fost singurele ei vorbe și a luat-o aproape la fugă. Dar, când a ajuns la colț, nu s'a putut stăpâni să nu se mai uite odată înapoi...

El s'a oprit în fata prăvăliei. Trebuia să se arate la fereastră, — ar fi avut o inimă de ghiață să n'o facă, mai ales că, singur, îi citise rândurile. — Și când și-a ridicat privirile, ea a surâs, — așa de dulce! — și-a dispărut...

Apoi întâlnirea, — câteva zile în urmă, — în grădina mică. Au stat aproape un sfert de ceas, ascunși într'un colț, fără să-și spună o vorbă... Și mărturisirea, cea dintâi declarație de iubire în viața lui!... Il asculta tăcută, cu capul plecat și fiecare cuvânt nou o făcea să roșiască și mai tare!

Când au plecat, l-a rugat să n-o însoțiască și când el a rugat-o să vină și-a doua zi, ea a râs cu un clicotit de părâiaș și s'a dus, sburând de mulțumire...

În grădina mică nu erau însă la largul lor și de aceea s'au hotărât să se întâlnească în Parcul Bibescu. Acolo se pierdeau în boschetele nesfârșite. Tatăl lui Etti nu știa încă nimic. Nu-i vedea ni-

meni. Doar privighetorile și zefirii le cunoșteau tainele, fiorii îmbrățișerilor și sărutările lor nevinovate...

Doi ani, — de cum se desprimăvara și începea a miroși a colț de iarbă și până toamna, când covorul de frunze moarte foșnia sub pașii lor, — au dus-o într'o veșnică beție de iubire. O, care muritor poate uita așa ceva?!... Dar cuvintele ei, când a întrebat-o dacă vrea să fie a lui!... A rămas pe gânduri, beată de fericire, s'a strâns la pieptul lui și cu ochii umezi i-a răspuns: — Mă mai întreb, Sandi?.. Dar nu uita că sunt Evreică!...

— Nu-mi pasă de nimeni, Etti! — i-a spus el hotărât, sorbindu-i lacrimile calde. — Sunt bogat. Vom fugi undeva, departe, numai jură-mi că vei fi a mea...

...
Ce greu au trecut cei doi ani la școala de cavalerie! Singura bucurie i-o făceau scrisorile ei, prin care par'că ședeau amândoi de vorbă. Cele câteva pagini, pe care le citia de câte trei-patru ori, închideau în ele un roman așa de frumos!... Și cu câtă nerăbdare aștepta permisiunile de Crăciun, de Paște, să sboare la ea!... Dar, fiorii tresei de ofițer!...

— Va urma. —

Spre alte zări

Cântă cucule, și 'mi spune
De noroc și de iubit;
Lumea 'ntreagă să răsune
Sub văzduhu 'ntinerit:

Peste gândurile mele
Să plutească prin senin
Glasul vrăjilor din stele,
Taina codrului de-arin...

Și pornirilor nebune
Să le aflu vre-un sfîrșit...
Cântă cucule, și 'mi spune
De noroc și de iubit.

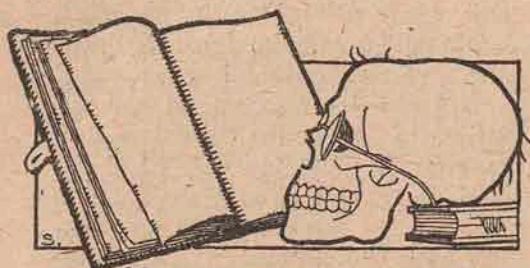
G. TUTOVEANU.

Singurătate

Mă simt stingher în astă seară
Și 'ntunecoasă mi-e odaia,
Aud cum urlă vântu-afară
Și cum lovește 'n geamuri ploaia.

Plâng o iubire 'nmormântată
În noaptea tristă și pustie,
Plâng ce-am avut mai drag odată,
Duiosa mea copilărie.

Andrei Th. Constantinescu.

DĂRI DE NEAMŢĂ

Teatrul Național din Cluj

Taifun, dramă în 4 acte de M. Lengyel.

O piesă tendențioasă cu subiect exotic. Nu mă voi opri la analiza caracterelor și acțiunii, fiindcă piesa e de mult cunoscută publicului, și critici mai autorizați ca mine s'au pronunțat asupra valorii sale.

Tendința, care se desprinde din întregul ansamblu, e că autorul a vrut să evidențieze tenacitatea rasei galbene, — e vorba de japonezi, — dorul lor de lumină, nemărginita lor iubire de țară, care îi împinge până la sacrificii necunoscute în vechea Europă. Și, pe această canava se brodează întreaga acțiune.

Doctorul Tokeramo (d. Neamțu-Otonel) șeful unei misiuni japoneze la Berlin pentru niște studii, nu tocmai bine definite, dar care interesează mult pe japonezi, este prins în mrejele iubirei de către Elena (d-na Gina Sandry Bulandra). Tokeramo, deși lucrează cu îndărătnicie, în virtutea însărcinării sale, totuși este selavul iubirei, și atunci când tovarășii săi îi atrag atenția că el este spionat de Elena, pusă la cale de Otto Lindner, (d. Stănescu-Papa) se dă o cumplită luptă între datoria ce o are către patria lui și iubirea pentru Elena, pe care trebuie s'o gonească. La un moment dat, sentimentul datoriei pare că va eși învingător, căci Tokeramo îi spune Elenei să plece. Dar, când ea cu viclenia specifică femeiei, îl imploră pe Tokeramo să n'o gonească căci îl iubește cu toată puterea sufletului ei dornic de viață liniștită, el o crede și cade în cursa ce i-s'a întins. Și, când Tokeramo invins îi spune că n'o poate goni pentru că iubirea lui îi mai puternică decât datoria, Elena văzându-l cu desăvârșire în stăpânirea ei, îi spune că nu l'a iubit niciodată, că n'a urmărit decât banii lui, și că urește pe acest „mămuțoi galben“. Tokeramo, în culmea disperării și revoltei se repede și o sugrumă. După săvârșirea crimei, se destăinuiește japonezilor, cari, pentru a-l salva pe Tokeramo, ce are de terminat lucrarea pentru țara lor, și în virtutea sentimentului de sacrificiu pentru patrie, hotărăsc ca cel mai tânăr dintre ei, Hironari (d. Mihăilescu-Braila) să se denunțe și să primească pedeapsa în locul lui Tokeramo. Hironari este condamnat, cu toată declarația lui Tokeramo în fața judecății că el este autorul. Dar și Tokeramo, muștrat de conștiință și chinat de dragostea pentru Elena, despre care Otto Lindner îi spune că numai pe el l'a iubit, moare, chiar în clipa când termină lucrarea.

D-l Neamțu-Otonel ne-a redat întreaga gamă de sentimente care chinuesc pe Tokeramo, având scene mărețe ca aceia

când omoară pe Elena, când stăpânindu-și emoția vorbește la telefon, când pe pragul morții, acuză pe japonezi, că ei au omorât-o. Cu o mască admirabilă, cu un joc de scenă concentrat și natural, cu un studiu amănunțit ca gradație psihologică, d-sa a făcut din Tokeramo o creație care va rămânea în activitatea sa artistică.

D-na Gina Sandri Bulandra, cu un frumos joc de scenă, cu o bună dicțiune, deși uneori cam precipitată și poate monotonă, a reușit să nuanteze perfect rolul Elenei. Jocul degajat și natural, trecerea dela revoltă la gingașie sentimentală și bucuria bestială, când se vede complet stăpână pe sufletul lui Tokeramo, ne-a dovedit că talentul d-sale va putea fi întrebunțat cu folos la teatrul din Cluj.

D-l Stănescu-Papa, despre al cărui talent este de prisos să mai vorbim, ne-a dat un Otto Lindner de-o rară perfecțiune.

D-na Stanca Alexandrescu, într'un rol mic ne-a dat din nou dovada talentului cu care a știut să ne prezinte pe Tereza. Foarte bine d-l Ștefănescu în rolul lui Kobayasky și cu desăvârșire perfect d-l Potcoava în rolul lui Yoțone.

Întregul ansamblu la înălțime. Punerea în scenă cu o deosebită grijă.

* * *

În „Scrisoarea pierdută“ rolul „Coanei Joița“ a fost dublat de d-șoara Apriliana Mediana, care a înțeles perfect caracterul, dându-i interpretarea adevărată. E singurul rol al cărui comic trebuie să fie reliefat din situații și nu din vorbe, și d-șoara Mediana, cu un ales simț artistic a făcut o interpretare în adevăr foarte bună.

S'a reluat din repertoriul vechi, arhicunoscuta Comedie „Amorul vegheză“ de Flers și Caillavet. Piesa este de multă vreme cunoscută publicului așa că suntem dispenzați a rezuma subiectul.

Ne-a fost dat să admirăm din nou remarcabilul talent al d-șoarei Jeana Popovici în rolul Jaquellinei, a cărei interpretare a fost strălucită.

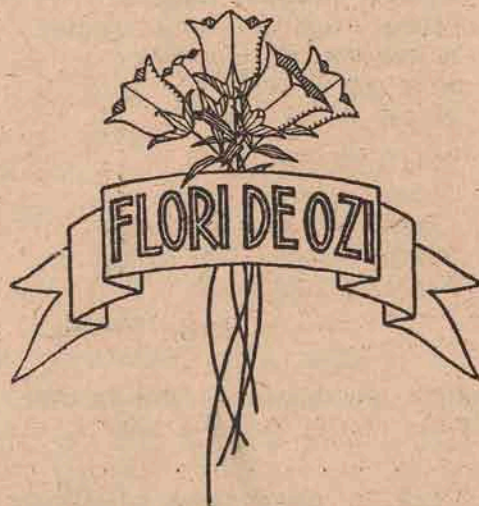
V. n.

Laurian Nicorescu

apreciatul nostru artist bariton, al cărui concert în Cluj a fost foarte apreciat de public.

Baritonul Nicorescu. Concertul baritonului Nicorescu dat în sala Prefecturii din Cluj a fost un eveniment artistic, care a inaugurat strălucit seria producțiilor muzicale din anul acesta. Publicul iubitor de muzică clujan a avut cu aceasta ocazie un fericit prilej să constate ce poate da un artist român printr'o muncă inteligentă și îndelungată, — și prin aplauze, în care n'a fost zgârcit, a răsplătit cu prisos talentul plin de vigoare și de strălucită perspectivă, care trebuie să i-se deschidă, fără îndoială, d-lui Nicorescu. Felicităm pe artist pentru succesul său, și dorim să-l auzim și să-l vedem cât mai des în mijlocul nostru.

Coroana reginei Maria. Coroana reginei Maria, care s'a făcut la Paris din aurul dăruit în acest scop de către d-l Vasile Pocol, proprietar de mine de aur în Transilvania și fost senator, — are o greutate de 2 kgr. și forma ei este ovală, nu rotundă, cum sunt de obicei coroanele. Marginile coroanei sunt țesute în formă de spice de grâu din pietre nestimate.

*

Un congres universal al șachiștilor. Orașul Viena aranjează în toamna aceasta un congres al șachiștilor la care au fost invitați cei mai celebri șachiști din lume. Pentru a trezi cât mai mare interes pentru acest congres, se dau celor mai buni șachiști premii uriașe.

*

Memoriile Ex-kaiserului Wilhelm. Au apărut memoriile fostului împărat german asupra evenimentelor dela 1878—1918. Un interesant capitol al acestor memorii asupra lui Bismarck este reprodus de gazetele străine. Se știe că la sfârșitul vieții sale marele cancelar și întemeietorul statului german unitar a fost desgrățiat de împăratul Wilhelm, care cu toate acestea are frumoase cuvinte despre distinsul om de stat.

*

Orgia sângelui. Un ziarist italian, care cutreeră acum Rusia, după ce înșiră îngrozitoarele măceluri pe cari le-a săvârșit Bela Kun în Crimeia, încheie astfel caracterizarea lui: „Toată Rusia cunoaște și urește acest nume. Dar îl disprețuiesc chiar și stăpânii lui și ca să nu mai fie în apropierea lor, l-au expulzat la Ecaterinoslav. L-au declarat că nu e normal deoarece nimic nu-i mai poate îndestula sadismul îngrozitor. Cine răzbuună atâtea jertfe ale sale? Nimeni. Dar cine le-ar și răzbuuna oare?“...

Activitate prețioasă. Ne-a sosit la Redacție „Anuarul Reuniunii femeilor Române „Regina Maria“ din Baia Mare și jur“ publicat de prezidenta Reuniunii, D-na Maria Iepure n. Fabian. Trecând cu ochii peste paginile anuarului, înregistrăm cu plăcere munca ce se desfășoară în acel colț de țară de către suflete entuziaste pentru binele și propășirea neamului.

„Izvorașul“. Excelenta revistă de muzică, artă populară și folklor începe anul al IV-lea cu următorul program: „Cu aceeași pornire trudenică după strânsul producțiilor strălucite ale spiritului popoului nostru, „Izvorașul“ pornește la muncă cu mai mult curaj și sărguință. De azi va continua activitatea revistei „Ion Creangă“ dela Bârlad, strângând materia folklorului literar, pe lângă cel muzical, ba încă va căuta să strângă de pe melcaguri și lucrul mânilor fetelor noastre, cusături, desene și țesături, precum și obiecte lucrate în stil românesc: ouă încondeiate, troiți și cruci, linguri, cuțite, donițe, etc, etc“.

Profesiuni feminine. Până către sfârșitul secolului trecut femeile nu îmbrățișaseră alte profesii, decât acelea cari se potriveau cu firea lor și pe cari geniul lor li le lăsase prin tradiție. De două trei decenii încoace însă, s'a început a se vorbi tot mai mult de emanciparea femeii și de scoaterea ei din sclăvia căsniciei. Rolul de educatoare i s'a potrivit de minune, de aceea multe au îmbrățișat cariera de profesoare la țară și la orașe. Mai târziu s'a vorbit de profesiile libere de medici și avocați. Deși nici una din aceste îndeletniciri nu se potrivesc cu geniul femeii, toțiși printr'o luptă asiduă au reușit să intre în amfiteatru și în barou.

Dar pretențiile femeilor se întind din ce în ce. Ele cer drepturi politice. În unele țări le-a succedat, să și le câștige. Și iată pe fiicele Evei, din modeste menajere, că aruncă țingirea de bucătărie și urcă scaunul de deputat, (senatoare mai puțin, pentru că nici una nu vrea să ajungă la vârsta elegibilă) de primar, de prefect sau măi știu eu ce. La noi în țară încă sunt două *consilieri comunale* (ce frumos sună) fără să li-se fi acordat prin lege acest drept. Dar noi românii excelăm prin sentimentele noastre *filo-feministe*. Numai două cariere au rămas... văduve de sexul frumos, poate tocmai pentru că aici nu se cere nici o frumusețe și anume femeimorari și femei-preoți.

Dar iată că revista feministă: *La française* ne aduce vestea, că femei preoți se găsec, astfel, că de prezent numai morari ne mai lipsesc.

Intr'adevăr revista franceză spune, că fiica unui profesor evreu din Cincinnati (America, prin urmare tot americancele fac începutul!) care a terminat cu succes studiile telogice, a fost admisă de congresul rabinilor, după discuțiuni, cari au durat două zile, să îndeplinească funcțiunea de rabin într'o sinagogă din acel Stat.

Credem, că și la noi se vor ivi în curând zorile fericitei zile, când ne vom spovedi la preoți-femei, cu mai multă plăcere, decât ne mărturisim astăzi păcatele, ori de câte ori lacrimile lor ne forțează.

De altcum exteriorul il au: și reverendă și plete, iar parohii vacante sunt

destule, căci preoții noștri s'au făcut poliști, pretori și vicepreședinți ai Camerei.

*

Un apel către lumea feminină, face într'un ziar din Cluj D-na Sanda I. Mateiu, directoarea revistei „Lumina Femeii“, D-ns Mateiu se plânge de lipsa colaboratoarelor și mai ales de aglomerarea restanțelor de plată. Este un adevăr dureros această plângere, care ar putea fi însușită de toate zărele și revistele noastre. Motivul nu poate fi altul, decât desinteresul, ce-l poartă românul nostru față de scrierile de orice natură. Românul cește puțin, femeia română aproape de loc. Intelectualele noastre se pot număra pe degete, cu toate că slavă Domnului, trăiesc în fericita Românie mare cel puțin șase milioane de românce, dintre cari un milion cel puțin trebuie să știe carte.

Ne gândim, care ar putea fi mijlocul, de a propaga gustul lecturii în mijlocul societății noastre feminine și am ajuns la concluzia, că dacă fiecare filă ar ascunde câte un obiect din bogatul muzeu al „necessaire“-ului de toaletă, cochetele noastre ar întoarce zi de zi toate filele și asfel ar ajunge ca nemțoaicele, cari nici în tramvai nu-și iau ochii din carte.

*

Educația femeii. La Paris au apărut de curând două scrieri deopotrivă de importante în ce privește tendința lor în direcția educației femeii. Una este romanul *D-nei Lucie Paul-Marguerite: La jeune fille mal élevée*, Fetița crescută rău, care este un document foarte curios al mentalității fetelor de măritat, cari refuză orice cerere, până când se văd părăsite cu totul, sau vorba aia, aleg, până culeg.

A doua carte este un studiu al *D-nei Léon Daudet: Comment élever nos filles*, Cum să ne creștem fetele, în care autoarea se arată ca o foarte fină observatoare în ce privește cariera, pe care și-o pot alege fetele.

Să ne oprim niței la cartea a doua. Capitolul intitulat: *Alegerea unei cariere*, autoarea îl începe astfel:

„Mi-ar plăcea mai bine, dacă fiică-mea, văzându-se într'o zi obligată, să-și câștige singură pâinea, și-ar alege o profesiune productivă, cum este de pildă, aceea a unei cofetărese, decât să o văd alergând după lecții, sau plasându-se ca dactilografă, sau stenodactilografă“.

Este într'adevăr o judicioasă înțelepciune preferința, de a da întâietate profesiunii r manuale, față de cele, cari seamănă a fi mai liberale, însă din punct de vedere al ambiției și mândriei femeiești, par a avea o oareșică ascendență. Dactilografa de pildă nu va fi niciodată lipsită de visuri de parvenire. Șeful îi va preumbla vecinic ambițiile ei de cochetație în automobil, la teatru în loji, în toalete luxoase, bijuterii. O câte gusturi nu are o fată tânără și frumoasă la vârsta de 20 de ani. Dar aci intervine pericolul imoralității, care oprește o fată cuminte, de a îmbrăși o astfel de carieră.

Doctor sau avocat. Cine și-ar putea sfătui fiicele, să apuce pe calea unor astfel de profesii? Cu mult bun simț D-na Daudet ne reamintește de brutalitatea amfiteatrului și a spitalului cu toată

agilitatea și obicinuința femeii în această direcție în decursul războiului mondial. Medicina are lipsă de vocațiune și mai ales de o superioritate de inteligență.

În ce privește avocatura, ea este și mai nepotrivită cu geniul femeii. A amesteca femeia în viața publică, unde se cere o obiectivitate de spirit contrară firei sale, este o grea ironie a sorții. Prin definiție femeia este supusă emoțiilor. Ori tocmai acest fapt este un defect enorm al avocatului, învățat să rezoneze cu răceală, să discute cu logică toate chestiunile.

Autoarea trece apoi în reviste toate funcțiile: poștă, bănci, moda, cusătoria, desenul industrial, gravura, comerțul și ajunge la concluzia, că cele mai puțin trivite funcțiuni pentru femei sunt acelea, cari le rețin mai puțin de-acasă. Ca încheiere D-na Daudet, ne dă următoarea concluzie spirituală: „Dacă eu singură aș fi nevoită să-mi aleg o profesiune, cred, că aș munci cu cea mai mare plăcere ca directoarea unei agenții pentru căsătorii oneste.“

La acelaș rezultat ajunge și D-na Marguerite în romanul său. Intemeierea unei căsniciei cât de modeste este pentru aceste scriitoare de seamă ale Franței idealul cel mai curat, pe care-l recomandă cu înțelepciune și căldură tuturor fetelor.

Gh. St.

*

O plagiere. Un cetitor al nostru ne atrage atențiunea, că nuvela „Păianța dascălului Pavel“ publicată în numărul nostru trecut de Gri-Gri, e o plagiere a nuvelei „Sfârșitul dascălului Pavel“, care a apărut în volumul „Feciorul“ de Radu Balkag, în 1910. E de prisos să adaugem, că reprobăm cu toată hotărârea acest procedeu al D-ului Gri-Gri, care ni-a trimis manuscrisul ca al său.

Ghicatori.

Ghicitoarea publicată în numărul 16 al revistei noastre au deslegat-o bine: *Olivia Tofan*, Cluj; *N. Sârbu*, Cluj; *Zizi Ionescu*, Sebeșul săsesc și *Cornelia Sonea*, Cluj.

Deslegarea: { „De ce taci când fermecată
„Inima spre tine 'ntorc?“
Premiul s'a dat d-șoarei *Olivia Tofan*.

SCRISORI DELA REDACȚIE

T. B. în D. Reținem următoarele două strofe frumoase:

„Visări și doruri nenplinite
Se sting cu frunza care moare
Și tot mai slab răsună 'n noapte
Murmurul albelor izvoare.

Mor cântecele din pădure
Și nopțile rămân deșarte...
Iar sufletul în taină plânge
De dorul visurilor noastre“...

G. P. în T. Debutul D-7 nu prea e fericit. Poate aveți altceva mai bun. Versuri ca acestea nu se pot publica:

„mă zbat gustând tot din amar,
doar înzadar
încerc să fiu și eu voios,
niciun folos“.

Ch. I. A. Loco. Treceți pela noi pentru a vorbi asupra ghicitoare D-tră.

MACK'S

KAISER BORAXține pielea feței
nivală și uscată.

DE OBTINUT PREȚUTINDENEA.

Depozit general „GEA” Kraier
soc. p. a. Timișoara.Intreprindere Electrotehnică
Românească**Teodor Maior**

Cluj, Calea Victoriei 7. Telefon 577.

Furnizează: Electromotoare, Dinamuri, Vase pentru încălzit și fert, Feară de călcat, Aparat pentru curățit tapete și mobile cu electricitate. BECURI pentru orice tensiune și lumină. Aparat și material de instalație.**Execută:** la comandă orice instalațiuni de lumină electrică și transmișii de forță atât în loc cât și în provincie. PROIECTE ȘI OFERTE LA CERERE GRATUIT.**IOAN COSMA**FABRICANT DE FUNII
CLUJ, STR. TAMAS (GALAMB) 14.

Primește orice comandă în ce privește bransa aceasta precum și orice funii pentru economie.

PÂRGHII DE MOARĂ PRECUM ȘI FUNII DE TRANSMIȘIUNE SPECIALE.

Au sosit ultimele modele de pălării fine „Borsalino” și „Habig”

la **Regele pălăriilor Cluj**,
Piața Unirii 17. Albituri pentru domni se află permanent.

6-10

Uzina electrică a orașului
conducerea societății**„Ganz”**Cluj, Calea Reg. Ferdinand
39. (Palatul Széky)

= Telefon Nr. 408. =

Execută instalații electrice și transmișii de curent. Pe comandă livrează instalații de motoare electrice. Lampadare și materiale pentru instalații permanente în depozit. = 14-21.

Cărți și reviste

Am primit la Redacție:

Al. Odobescu: Doamna Chiajna, 2 Lei.*Pierre Loti:* Pescar de Islanda, 18 Lei.*Maria N. D. Corteanu:* Sbuciumul unui savant, 16 Lei.*I. Creangă:* Dănilă prepeleac, 2 Lei.*Artele Frumoase,* revistă, No. 7, 10 Lei.*I. Visarion:* Sub călcăi, 20 Lei.*M. Sadoveanu:* Amintirile căprărilor Gheorghiuță, 20 Lei.*D. G. Ghițoiu:* Temeiul îmbunătățirii viitelor, 2 Lei.*A. Daudet:* Niverneza, 3 Lei.*L. Jacolliot:* În țara fachirilor, 3 Lei.*Prof. S. Simionescu:* Finlanda, 2 Lei.*G. Năstase:* Basarabia, 2 Lei.*N. Gane:* Nuvele, 1 Leu.*I. Popovici-Bănățeanu:* Din viața meseriașilor ardeleni, 1 Leu.*V. Alexandri:* Dridri, 2 Lei.

Toate din editura „Cartea Românească” București.

Anuarul școlii medii de stat din Huedin.
Flamura, revistă, anul I. Nr. 5, 3 Lei.**Cetiți și răspândiți Revista „Cosinzeana”****PRIMA SOCIETATE ARDELEANA****DE ASIGURĂRI GENERALE**

CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 8.

(FOSTA BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE ROMÂNJA.)

CAPITAL SOCIAL DEPLIN VĂRSAT

LEI 10.000.000.

Contractează asigurări de Incendiu, Grindină, Accidente, Efracție, Transport, Răspunderi Civile și asupra Vieții, în cele mai avantajoase condițiuni.

Agenții principale: Alba-Iulia, Arad, Brașov, Cluj, Oradea Mare, Satu Mare, Sibiu, Timișoara, Târgul-Mureș.

7-12

Louis DÉRI, Blănar

CLUJ, — Strada Memorandului 3.

Tot felul de blănuri
de primul rang.

Prețuri solide!

5-10

Imprimare: Cărți, broșuri, reviste, afișe, etc.
furnizează **PROMPT ȘI IEFTIN**

Mare stoc de hârtie pentru bănci.

Depozit de imprimare pentru secretariate, primării și preturi.

TIPOGRAFIA

Dr. S. Bornemisa.CLUJ — Piața Cuza Vodă, No. 16.
Subsolul Corpului VI. de armată.